

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 13
van **GWENNY DE VROE**
datum: 11 oktober 2019

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Zenne - Waterkwaliteit en visbestand

De Zenne was één van de sterkst vervuilde waterlopen van Vlaanderen. De rivier voerde belangrijke vrachten vervuilende stoffen af naar de Schelde.

In de jaren 80 van de vorige eeuw werd gestart met de uitbouw van de zuiveringsinfrastructuur binnen het Zennebekken in het Vlaamse Gewest. Langzaam kwam de zuivering van de rivier op gang. Grootse infrastructuurwerken zouden de waterkwaliteit na de eeuwwisseling drastisch verbeteren .

1. Wat is voor de Zenne de kwaliteitsverbetering of -verslechtering van het water (fysicochemische en biologische kwaliteit) voor het jaar 2019 of kan de minister de meest recente beschikbare gegevens en cijfers meedelen?
2. Welke vooruitgang verwacht men de komende jaren? Wanneer wordt een optimaal niveau van de waterkwaliteit verwacht?
3. a) Op welke plaatsen is het visbestand in de Zenne het grootst en op welke plaatsen bijna onbestaand voor het jaar 2019 of kan de minister de meest recente beschikbare gegevens en cijfers meedelen?

b) Kan de minister dit vergelijken met vorige afvissingen?

ANTWOORD

op vraag nr. 13 van 11 oktober 2019

van **GWENNY DE VROE**

1. De Zenne wordt in Vlaanderen opgedeeld in twee waterlichamen, nl. Zenne I en II. Zenne I stroomt vanaf de Waalse grens in Lembeek tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) in Anderlecht. Zenne II loopt vanaf de grens met het BHG in Vilvoorde tot de monding in de Dijle, ter hoogte van Mechelen.

Voor de beoordeling van de waterkwaliteit volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt de zogenaamde ecologische toestand of het ecologische potentieel bepaald. Hiervoor worden zowel biologische, hydromorfologische als fysico-chemische kwaliteitselementen in beschouwing genomen. De normen voor de biologische, de hydromorfologische en de algemene fysico-chemische elementen zijn typespecifiek. Deze typespecifieke normen worden beoordeeld volgens een systeem met vijf kwaliteitsklassen, namelijk 'zeer goed', 'goed', 'matig', 'ontoereikend' en 'slecht'. De chemische toestand van een waterlichaam wordt beoordeeld aan de hand van de concentratie van prioritaire stoffen en andere chemische stoffen waarvoor een Europese milieukwaliteitsnorm bestaat.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voert maandelijks routinematige metingen uit van de fysicochemische waterkwaliteit op Zenne I en II. Biologische monsternames, waarbij volgens de verplichtingen van de KRW zowel ongewervelde waterdieren (macro-invertebraten), kiezelwieren (fyto-benthos) en waterplanten (macrofyten) worden geïnventariseerd, worden binnen een cyclus van drie jaar uitgevoerd. Monitoring van vis gebeurt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

De laatste jaren is de waterkwaliteit op zowel Zenne I als Zenne II in het algemeen verbeterd, dit dankzij de opstart van verschillende rioolwaterzuiveringsinstallaties in het Zennebekken (o.a. Brussel-Zuid, Brussel-Noord en Beersel). Dit resulteerde in een sterk verbeterde zuurstofhuishouding op de Zenne. De resultaten tot en met het laatste volledige meetjaar 2018 tonen echter aan dat de globale beoordeling van de waterkwaliteit voor Zenne I nog ontoereikend is, deze voor Zenne II is nog minder goed. Zie ook de waterkwaliteitsfiches voor beide waterlichamen in bijlage.

Voor Zenne I zijn vooral de nutriënten totaal stikstof en totaal fosfor nog een probleem voor het halen van de goede fysico-chemische toestand. Wat de biologische kwaliteitselementen betreft scoort enkel fyto-benthos nog ontoereikend, terwijl de overige elementen minstens matig scoren. Ook de hydromorfologie van de waterloop scoort momenteel matig.

Er worden nog regelmatig normoverschrijdingen vastgesteld voor verschillende specifiek verontreinigende stoffen (flufenacet, nitriet en PCB's; 4% van het aantal gemeten stoffen) en prioritaire stoffen (o.a. aclonifen, PAK's en tributyltin; 21% van de gemeten stoffen). Metingen van prioritaire stoffen in visweefsel tonen overschrijdingen aan van kwik, PFOS en BDE's.

Voor Zenne II is de slechte ecologische beoordeling te wijten aan zowel een slechte fysico-chemie als biologie. Qua fysico-chemie scoren vooral opgeloste zuurstof en de nutriënten totaal stikstof en totaal fosfor nog ondermaats. Ondanks de verbeterde zuurstofhuishouding die wordt vastgesteld sinds de opstart van de RWZI Brussel-

Noord in 2007 worden er nog stelselmatig te lage zuurstofconcentraties waargenomen op de Zenne afwaarts Brussel. Ook de meeste biologische kwaliteitselementen (BKE) scoren nog ontoereikend of slecht, uitgezonderd het BKE fytoplankton. De hydromorfologie scoort momenteel ontoereikend.

Normoverschrijdingen worden vastgesteld voor de specifiek verontreinigende stoffen acenafteen, arseen, kobalt, nitriet, PCB's en Pyreen (8% van het aantal gemeten stoffen). Voor de prioritaire stoffen meten we overschrijdingen van PAK's, nonylfenol en tributyltin (21% van de gemeten stoffen). Metingen van prioritaire stoffen in visweefsel tonen hier overschrijdingen aan van kwik, PFOS, heptachloor(epoxyde), PAK's en BDE's.

De tot heden reeds uitgevoerde waterkwaliteitsmetingen voor 2019 tonen een vergelijkbaar beeld als de bovenvermelde resultaten tot en met 2018.

2. Zenne I wordt voor de opmaak van de volgende generatie stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP) aangeduid als klasse 4. Voor dit waterlichaam wordt verwacht dat de ecologische toestand goed kan zijn in 2033, mits uitvoering van acties opgenomen in de volgende 2 SGBP's.

Zenne II daarentegen wordt in het volgende SGBP aangeduid als klasse 5. Hiervan wordt verwacht dat de ecologische toestand niet goed zal zijn in 2033, maar dat er wel potentieel is voor een sterke vooruitgang van de waterkwaliteit.

Ook al is deze indeling van de waterlopen voor het volgende stroomgebiedsbeheerplan nog niet definitief, is de verwachting dat deze voor de Zenne niet meer zal wijzigen.

3. a) In 2019 werden vijf van de zes in het vismeetnet opgenomen staalnamepunten op de Zenne bevist door middel van elektrovisserij of fuikvisserij (zie tabel 1) volgens een gestandaardiseerde methode. Op alle locaties werd vis gevangen.

Qua aantallen domineert blankvoorn (45%), gevolgd door driedoornige stekelbaars (16%) en paling en riviergrondel (elk 11%). Qua biomassa domineert paling (75%), blankvoorn maakt nog 13% uit van de biomassa. De overige soorten maken elke 5% of minder uit van de totale biomassa.

In totaal werden 17 soorten (zie tabel 2) aangetroffen (1037 stuks en 31 kg). Dit is uiteraard een momentopname en zegt niet veel zonder ook rekening te houden met de afvissingsdata van andere jaren.

De op basis van de vangsten geraamde aantallen en gewichten van elke soort worden per staalnamepunt weergegeven in tabel 3.

De 'grootte' van het visbestand, waarnaar wordt gevraagd, is een onduidelijke variabele. Men kan hier het aantal soorten, de biomassa of het aantal individuen onder verstaan. Internationaal wordt de kwaliteit van een visbestand uitgedrukt onder de vorm van een index, de Ecologische Kwaliteits Ratio (EQR). De EQR varieert over de verschillende staalnames in de Zenne in 2019 van slecht over ontoereikend tot matig. In Halle en Drogenbos is de EQR relatief het best en in Anderlecht het laagst (zie tabel 1).

- b) Het monitoringmeetnet voor de visstand van de Vlaamse oppervlaktewaters werd in 2001 opgestart. Tot 2007 waren de zuurstofconcentraties in de Zenne te laag om enig visleven toe te laten. De aanleg van waterzuiveringsinfrastructuur, resulteerde al snel in de eerste aanwezigheid van vis op de Zenne stroomafwaarts Brussel, één paling in Leest in 2007 en een baars, een gibel en een 60-tal

palingen in 2008. De soortendiversiteit was nog erg laag en het ging ook toen vooral over soorten die goed bestand zijn tegen vervuiling. Vanaf 2010 nam de soortendiversiteit geleidelijk aan toe. In totaal stelden we tot nu, over alle staalnames en jaren samen, al de aanwezigheid van 30 vissoorten vast (zie tabel 4).

De aanwezigheid van de diadrome soorten paling en bot en ook de aanwezigheid van de spieringen, een soort die specifieke voortplantingseisen stelt, beïnvloedt de index in het stroomafwaarts gedeelte positief. Daarentegen ligt het aantal soorten voor deze (getijden)rivier toch relatief laag en het merendeel van de aanwezige soorten eist geen goede waterkwaliteit en habitateisen. Opmerkelijke vangsten waren een rivierprik in 2013 en een Europese meerval in 2011.

Sinds 2012 merken we dat stroomopwaarts het visbestand op de Zenne verbeterd is. Voor het eerst worden er dan ook gevoeligere soorten zoals biermpje en donderpad gevangen. In 2019 werd zelfs een snoek gevangen.

Een verdere verbetering lijkt momenteel te stagneren en van een stabiel visbestand is nog geen sprake. Daarvoor moet de kwaliteit van het habitat toenemen en ook de waterkwaliteit nog verder verbeteren en stabiliseren. Nog te vaak worden lage zuurstofconcentraties gemeten

BIJLAGEN

1. Kwaliteitsbeoordeling en aantal vastgestelde vissoorten op de meetplaatsen in het Referentiemeetnet Vis op de Zenne in 2019.
2. Overzicht van de totale vangsten op de Zenne in 2019 met per soort: de geviste aantallen (N), de aantalspercentages (N%), de geviste biomassa (G in g) en de gewichtspercentages (G%).
3. Effectieve vangst per soort en per staalnameplaats in 2019 uitgedrukt in Catch Per Unit of Effort (CPUE) (elektrisch in G/100 m en N/100 m, fuiken in G/fuik/dag en N/fuik/dag met G = gewicht in g en N = aantal).
4. Overzicht van de aangetroffen vissoorten en het totaal aantal soorten (N) op de verschillende locaties in de periode 2007-2019.
5. Beoordelingsfiche Zenne I en II.